

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу**

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

підготовки здобувачів

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

спеціальності 051 «Економіка»

освітньо-наукової програми «Економіка галузевих ринків»

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, за освітньо-науковою програмою Економіка галузевих ринків

Розробник: Павлова О.М., завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, доктор економічних наук, професор

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми:

Олена ПАВЛОВА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна/вечірня форми навчання	051 Економіка 05 Соціальні та поведінкові науки ОНП Економіка галузевих ринків третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	Нормативний
Кількість годин/кредитів ECTS 180/6		Рік навчання 1
		Семестр 2
ІНДЗ: немає		Лекції 44 годин
		Практичні (семінарські) 20 годин
		Самостійна робота 104 годин
Консультації 12 годин		
Форма контролю: екзамен		
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладача (-ів)

ПШБ - Павлова Олена Миколаївна

Науковий ступінь – доктор економічних наук,

Вчене звання – професор,

Посада – завідувач кафедри економіки і торгівлі, професор

Контактна інформація – +380985038484, E-mail: pavlova.olena@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Освітній компонент розроблено таким чином, щоб надати здобувачам вищої освіти необхідні знання, обов'язкові для того, щоб формувати у майбутніх докторів філософії в галузі економіки сучасне системне мислення та комплекс спеціальних вмінь, практичних знань і навичок у організації діяльності галузевих ринків. Тому у курсі представлено огляд теоретичних основ функціонування галузевих ринків, стратегічної поведінки виробників за умов функціонування різногалузевих ринків з недосконалою конкуренцією

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою навчального компонента є формування системи знань щодо підвищення ефективності управління організаційними структурами завдяки правильному використанню ресурсного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення діяльності та організації ринків окремих галузей.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання у процесі викладання наступних завдань: формування економічного мислення та професійних компетентностей у здобувачів вищої освіти освітньої програми; забезпечення глибокого розуміння основних категорій навчального компонента, ключових трендів та закономірностей розвитку сучасних галузевих ринків, а також основних напрямів та інструментів державної галузевої політики; набуття практичних навичок застосування системи показників для оцінки висоти бар'єрів входу та виходу, рівня концентрації та монополізації конкретних галузевих ринків; формування навичок критичного осмислення проблем розвитку галузевих ринків та їх регулювання; активізація творчого пошуку здобувачів вищої освіти у вирішенні складних проблем функціонування галузевих ринків.

3. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, в тому числі з питань європейської та євроінтеграційної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та приймати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

СК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації, комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК09. Здатність опановувати теорії ринкового розвитку та здійснювати аналіз соціально-економічних процесів на різноманітних галузевих ринках

Програмні результати навчання:

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки з метою досягнення економічної та соціальної ефективності в умовах глобалізації.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

РН11. Застосовувати теоретичні підходи та концепції розвитку ринку та ринкового середовища різноманітних галузевих структур.

4. Структура освітнього компонента

Схема освітнього компонента денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Пр.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного розвитку галузевих ринків						
Тема 1. Вступ до теорії економічного розвитку галузевих ринків. Методологія дослідження галузевих структур.	12	4	2	6	0	ДС,О,Т,РЗ/ 3
Тема 2. Національна економіка, її галузева структура.	9	2	1	6	0	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 3. Галузевий ринок та його структура. Ідентифікація галузевих ринків та їх класифікація.	13	3	2	7	1	ДС,О,Т,РЗ / 3
Тема 4. Галузева конкуренція і конкурентоспроможність.	10	2	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 5. Економічна ефективність галузевих ринків.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 3
Тема 6. Ринкова влада фірм на галузевих ринках.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 7. Бар'єри входу-виходу і динаміка галузевого ринку.	10	2	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 3
Тема 8. Галузева політика в системі державного регулювання економіки. Механізм державного регулювання природних монополій.	10	2	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Разом за модулем 1	86	21	10	49	6	20
Змістовий модуль 2. Діяльність та управління галузевими ринками						
Тема 9. Антимонопольна політика держави.	10	3	1	6	0	ДС,О,Т,РЗ / 2

Тема 10. Торгівля як галузь економіки. Зовнішньоторговельна політика в умовах недосконалої конкуренції на світовому ринку.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 11. Державна структурна політика України.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 12. Галузеві структурні зрушення як чинник економічного зростання регіону.	12	2	2	7	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 13. Сучасні форми суспільної організації виробництва.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 14. Державна промислова політика.	11	3	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 15. Економіка ринку сільськогосподарської продукції.	10	2	1	6	1	ДС,О,Т,РЗ / 3
Тема 16. Економіка ринку ІТ-технологій.	9	2	1	6	0	ДС,О,Т,РЗ / 2
Тема 17. Бюджетна політика держави.	9	2	1	6	0	ДС,О,Т,РЗ / 3
Разом за модулем 2	94	23	10	55	6	20
Модульна контрольна робота						60
Всього годин / Балів	180	44	20	104	12	100

Методи контролю *: ДС – дискусія, Т – тести, РЗ – розв’язування задач, МКР – модульна контрольна робота.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача освіти (СРЗО) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань самостійної роботи, які запропоновані здобувачам освіти, віднесено вивчення лекційного матеріалу, робота з вивчення рекомендованої літератури, вивчення основних термінів та понять за темами навчального компонента, підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування, контрольна перевірка кожним здобувачем освіти особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Відвідування занять є обов’язковим компонентом вивчення навчального компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі освіти зобов’язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна

мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf).

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені си́лабусом навчального компонента:

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо академічної доброчесності.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перекладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перекладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання та форма проведення іспиту повинні бути визначені у си́лабусі.

Перелік питань на іспит

- 1.Формування теоретико-методологічних засад дослідження галузевих ринків. Еволюція методологічних підходів до аналізу економіки галузевих ринкових відносин.
2. Сутність і класифікація галузевих ринків.
- 3.Ефективність галузевих ринків. Проблеми ефективності функціонування галузевих ринків України.
4. Наслідки монополізації та їх оцінка.
5. Галузева політика та її типи.
6. Стан та напрями розвитку конкурентних відносин в Україні.
- 7.Теорії економічного регулювання. Антимонопольне регулювання: світовий досвід. Антимонопольне регулювання в Україні.
8. Класифікація видів економічної діяльності.
9. Типи та головні ознаки структури галузевих ринків.
- 10.Аналіз кон'юнктури ринку. Визначення продуктових меж ринку. Визначення географічних меж ринку.
11. Показники ринкової концентрації.
12. Монопольна влада фірми на ринку: шляхи набуття та утримання.
13. Стратегічні концепції фірми.
14. Фактори впливу на структуру ринку. Вплив держави на структуру ринку.
15. Контроль за концентрацією товарних ринків в Україні.
- 16.Загальні характеристика процесів злиття та поглинання. Мотиви та механізм процесів злиття та поглинань.

17. Наслідки процесів злиття та поглинань та необхідність їх регулювання. Політика уряду по відношенню до процесів злиття та поглинання: світовий досвід та Україна.
18. Природа, визначення та класифікація бар'єрів ринку. Нестратегічні та стратегічні бар'єри входження фірм на ринки.
19. Моделі домінантної фірми.
20. Стратегічна конкуренція: сутність та форми прояву.
21. Основні бар'єри входження на ринки товарів та послуг України.
22. Сутність та види цінової дискримінації. Практика використання цінової дискримінації. Цінова дискримінація в Україні.
23. Змова на ринках олігополістичної конкуренції. Некооперативні моделі стратегічної взаємодії фірм на ринку олігополії.
24. Узгоджені дії суб'єктів господарювання: сутність та напрями регулювання.
25. Сутність та типи продуктової диференціації, її вплив на структуру ринку. Моделі продуктової диференціації Моделі диференціації у просторі.
26. Сутність та головні ознаки ринків природної монополії. Характеристика ринків природної монополії України.
27. Моделі регулювання ціноутворення на ринках природної монополії. Регулювання ринків природної монополії в Україні.
28. Природа та види вертикального контролю. Вертикальна інтеграція та її наслідки. Вертикальні обмеження та їх наслідки. Особливості вертикальних відносин в Україні.
29. Дослідження інновацій в теорії галузевих ринків. Визначення оптимального обсягу витрат на інновації для фірми. Інновації та структура ринку. Напрями стимулювання інноваційної діяльності на галузевих ринках України.
30. Визначення регіону як об'єкту дослідження. Основні ознаки регіону.
31. Класифікація регіонів України.
32. Основні завдання діагностування регіональних ринків в контексті регіональної статистики.
33. Основні етапи формування законодавчої бази України відносно галузевої політики та базові закони щодо її розвитку.
34. Здобутки економістів, що стосуються формування теорій розміщення виробництва.
35. Характеристика основних імперативів державного регулювання галузевих структур.
36. Поняття стійкого розвитку та еволюція його концепцій.
37. Особливості регіональної політики в країнах ЄС.
38. Регіональний розвиток та регіональне зростання: схожість та відмінності. Типи регіонального розвитку.
39. Галузева структура регіону.
40. Функціональна структура регіону.
41. Структурна перебудова економіки: її основні цілі та напрями.
42. Види галузевих ринків за типом ринкової структури.
43. Чинники інтенсивності конкуренції на галузевих ринках.
44. Ефективність конкурентних ринків.
45. Економічний зміст та ознаки ринкової влади.
46. Показники ринкової влади.
47. Типи бар'єрів входу-виходу. Нестратегічні бар'єри. Стратегічні бар'єри входу-виходу.
48. Антимонопольний комітет України, його функції, завдання.
49. Зовнішньоторговельна політика регіону та галузі: суть та інструменти.
50. Сучасні форми суспільної організації виробництва.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Дмитрієв І. А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Х.: ХНАДУ, 2018. 292 с
2. Бурик А. М. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учб. л-ри, 2018. 260с.
3. Блакита Г., Адаменко В. Методика CVP-аналізу: теорія та практика. *Вісник Київського національного торговельно економічного університету*, 2019. №2(124). С. 76-90.
4. Блакита Г., Лановська Г. Інтегральна оцінка діяльності підприємства *Вісник Київського національного торговельно – економічного університету*, 2017. №6(116). С. 52-61.
5. Вашків О. Економіка галузевих ринків. Опорні конспекти лекцій. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. 2017. URL: <https://ek-azbuka.wixsite.com/tneu/blank-j2vcb>.
6. В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. Економічна теорія : підручник.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. –608 с.
7. Писанко С. В., Павлова О. М., Павлов К. В. Роль та значення інвестиційно-інноваційних процесів в електроенергетичній галузі регіону. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5.№ 3. С.320-328. ISSN 2415-8453.
- 8.Павлов К.В., Павлова О.М. Інноваційно-інвестиційний потенціал транспортної галузі України. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. №1. С 17-24.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
3. Державний служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>
5. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.